

Сергій Перепьолкін, к.ю.н.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНОГО МИТНОГО ПРАВА: З 1891 Р. ДО ТЕПЕР

Serhii Perepiolkin, Ph.D. in Law

Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

HISTORY OF THE INTERNATIONAL CUSTOMS LAW: SINCE 1891 TILL NOW

Without knowledge of history of the international customs law it is impossible to understand its modern era and to predict its development in future. Proceeding from specified, history of development of the international customs law from 1891, the beginning of activities of the International union for the publication of customs tariffs, till now is considered and analysed in the article. The contribution of League of the Nations, World Customs Organization and the Economic Commission for Europe of the United Nations in formation of the universal international customs law system is lit. The most notable changes which were undergone by practice of legal regulation of the international customs relations throughout the second half of the XX century in connection with coming into effect of the General agreement on tariffs and trade are listed. The necessity for implementation of further scientific researches in this direction was noted.

Key words: international customs law; international customs relations; international trade; international conferences; international conventions; international organizations.

Постановка проблеми. Тривалий час вчені прагнуть з'ясувати, що являє собою міжнародне митне право, які його природа та сутність. Представники юридичної науки намагаються комплексно підходити до розробки теорії міжнародного митного права та прогнозування його розвитку в перспективі, але роблять це переважно на основі тенденцій, властивих правовому регулюванню міжнародних митних відносин на сучасному етапі розвитку цивілізації, забуваючи, що без врахування закономірностей історичного розвитку міжнародного митного права запропоновані висновки можуть містити істотні суперечності або бути хибними. Виникнення міжнародного митного права дослідники пов'язують з підписанням Генеральної угоди з тарифів і торгівлі та діяльністю Всесвітньої митної організації, залишаючи поза увагою попередні історичні періоди його розвитку. З цієї причини постає очевидним, що історія міжнародного митного права вивчена недосконало та потребує додаткової уваги з боку науковців.

Про це свідчить й проведений аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Досліджуючи історію виникнення міжнародного митного права та періодизацію його розвитку, автор проаналізував праці багатьох науковців, поміж яких слід згадати такі прізвища як С. Т. Алібеков, К. Г. Борисов, Н. Е. Буваєва, Л. І. Волова, С. С. Жамкоч'ян, Б. А. Кормич, М. Люкс, В. В. Мицик, С. М. Овчінников, А. Ю. Райкова, К. К. Сандровський, О. В. Шорніков, Н. В. Живенко та ін.

Більш за все нашої уваги привернув до себе опублікований дослідницею з Російської Федерації Н. Е. Буваєвою підручник «Міжнародне митне право», у змісті якого було здійснено спробу розглянути історію виникнення та розвитку міжнародного митного права. Однак в рамках спеціально виділеної для цього глави, автор зосередила увагу на дослідженні поняття, форм та етапів становлення і розвитку міжнародного митного співробітництва, згадуючи про історію міжнародного митного права лише опосередковано, в контексті її зв'язку з історією міжнародного митного співробітництва.

Крім цього, запропонований в підручнику опис основних етапів становлення і розвитку міжнародного митного співробітництва¹, побудовано Н. Е. Буваєвою без належного посилання на раніше опубліковані нами тези доповіді², які знайшли свій подальший розвиток в рамках окремого

1 Буваєва, Н.Э. (2013). *Международное таможенное право: учебник для магистров*. Москва: Изд-во Юрайт, 56–67.

2 Перепелкин, С.М. (2007). Эволюция европейского межгосударственного таможенного

монографічного дослідження¹.

Раніше ми вже звертали увагу на питання виникнення міжнародних митних відносин та закономірності історичного розвитку міжнародного митного права від давніх віків до заснування першої міжнародної митної організації, залишивши поза увагою історико-правовий аналіз епохи універсального міжнародного митного права. Настав час подолати і цю прогалину.

Тому враховуючи вищезазначене, **мета статті** полягає у дослідженні закономірностей історичного розвитку міжнародного митного права від 1891 р. дотепер.

Виклад основного матеріалу. Перехід до універсального міжнародного митного права в цілому залежав від інституціоналізації форм правового регулювання міжнародних митних відносин, зокрема й заснування першої міжнародної митної організації – Міжнародного союзу з публікації митних тарифів. Мета його заснування полягала у здійсненні перекладу та опублікуванні митних тарифів різних держав земної кулі, а також законодавчих чи адміністративних постанов, які вноситимуть до них зміни у майбутньому. Відповідне формулювання мети було обумовлено постійним загостренням міжнародних відносин в галузі митного регулювання між державами з різних континентів, які час від часу призводили до виникнення митних війн.

У разі настання останніх економіки конфліктуючих держав несли великих збитків через зміни митних тарифів сусідів, що в свою чергу призводило до застосування аналогічних заходів у відповідь². Наприклад, неочікуване підвищення митних тарифів без їхнього опублікування практикували Аргентина та Бразилія. У підсумку, іноземні імпортери дізнавалися про підвищення тарифів лише під час вивантаження привезених товарів на бразильську або аргентинську територію³. В свою чергу, у відповідь на утиски своїх експортерів, французьке митне законодавство останньої чверті XIX ст. передбачало повну заборону імпорту⁴.

Треба зазначити, що політика держав стосовно відстоювання власних митних інтересів для домінування у зовнішній торгівлі та розвитку власної промисловості, за рахунок постійного підвищення ставок митного тарифу та введення нових видів нетарифних обмежень, отримала найбільшого прояву саме наприкінці XIX ст. Лише у період з 1891 по 1896 рр. в Європі тривали митні війни між Іспанією та Францією, Іспанією та Німеччиною, Францією та Швейцарією, Італією і Францією, Німеччиною та Росією. На прикладі торговельних суперечок між Іспанією та США за кубинський ринок можна побачити, як митний конфлікт перетворився на військовий між двома країнами у 1898 р.⁵

Отже, інформаційна діяльність Міжнародного союзу з публікації митних тарифів не одразу вплинула на настання відчутних змін у практиці правового регулювання міжнародних митних відносин. Не сприяли цьому і події, пов'язані з початком I світової війни та її перебігом. Тому лише після її завершення, держави знову повернулися до здійснення спільної діяльності у напрямку універсалізації норм міжнародного митного права. З цією метою під егідою Ліги Націй постійно скликалися міжнародні конференції. Однак досягти мети скликання більшості з таких конференцій державам вдавалося крайнє рідко. Наприклад, жодною з держав не було підписано розроблений у 1924 р. проект типової номенклатури митного тарифу, яка містила близько 200 найменувань товарів⁶. Безрезультатно завершила роботу і Митна конференція, відкрита у Пекіні в серпні 1925 р. Під час її роботи, у цілому, за умови скасування Китаєм усіх внутрішніх мит, було прийнято рішення стосовно визнання його митної автономії з 1 січня 1929 р. Проте конференція нічого не змогла зробити для здійснення цієї автономії, бо відмовилася прийняти рішення стосовно негайного

сотрудничества. *Развитие таможенных институтов в целях защиты национальных интересов России*. Люберцы Московской области: РТА, 209–211.

1 Перепьолкін, С.М. (2008) *Міжнародно-правові аспекти митного співробітництва європейських держав*: монографія. Дніпропетровськ: Акад. мит. служби України, 19–28.

2 Жамкоцьян, С.С. (2006). *Таможенный союз как региональная организация (на примере Европейского Союза и Евразийского Экономического Сообщества)*: дис. ... канд. юрид. наук. Санкт-Петербург, 34.

3 Лисовский, В.И. (1979). *Международное торговое право: некоторые вопросы теории и практики*: сборник статей. Москва: Междунар. отношения, 33.

4 Колесников, К.М., Морозов, О.В., Виноградов, Г.М., Дячок, О.О. (2006). *Історія митної справи в Україні*. Київ: Знання, 337.

5 Колесников, К.М., Морозов, О.В., Виноградов, Г.М., Дячок, О.О. (2006). *Історія митної справи в Україні*. Київ: Знання, 338, 341.

6 Лисовский, В.И. (1979). *Международное торговое право: некоторые вопросы теории и практики*: сборник статей. Москва: Междунар. отношения, 33.

введення надбавок до існуючого низького митного тарифу¹.

Тому з поміж багатьох міжнародних конференцій, що проходили під егідою Ліги Націй, на особливу увагу заслуговують Женевські митні конференції 1923 та 1928 рр.

Головним досягненням роботи першої з них, слід вважати підписання представниками 36 держав-учасниць 3 листопада 1923 р. Міжнародної конвенції про спрощення митних формальностей². Конвенція набула чинності 27 листопада 1924 р. та складалася з преамбули, 30 статей основного тексту та протоколу, який визнавався невід'ємною її частиною³.

Актуальність її укладення не викликала сумнівів, оскільки під час перевезення вантажів через кордон держави під різними приводами намагалися максимально ускладнити виконання митних процедур стосовно як імпорتنих, так і експортних товарів. Так, наприклад, напередодні Першої світової війни, Австро-Угорщина, не підвищуючи митного тарифу, встановила такі спеціальні правила (митні формальності) для ввезення свиней із Сербії, що значна кількість свиней гинула на митних пунктах. В свою чергу Франція, у 20-х роках, посилюючись на відсутність у митному тарифі (на товари для ввезення) пілососів, почала обкладати їх імпортом митом прирівнявши за назвою до машин, що завдавало шкоди інтересам Німеччини як імпортера цього товару до Франції⁴.

Більш того, як зазначає відомий дослідник митного права Європейського Союзу (далі – ЄС) М. Люкс, Міжнародна конвенція про спрощення митних формальностей 1923 р., учасниками якої є більшість держав – членів ЄС, залишається діючою й на початку третього тисячоліття: «...на неї не вплинуло укладення Договору про заснування ЄС (Ст. 307 Договору про заснування ЄС)»⁵.

Поміж тим, радянський науковець М. М. Любимов стосовно даної події писав, що намагання держав-учасниць досягнути більш ширшої регламентації матеріального та процесуального митного права (про стягнення мита; про безмитний допуск транзитних, консигнаційних та інших вантажів; про організацію митниць; процедуру огляду товарів та виконання різноманітних формальностей; взаємне сприяння у боротьбі з контрабандою) у порядку багатосторонньої конвенції, у цілому, виявились невдалими. Постанови Женевської конвенції 1923 р. мали дуже обмежене значення, а міжнародна практика в цій галузі в основному складалася у формі відсилань до внутрішнього національного права⁶.

Про підписання 21 державою міжнародної конвенції з аналогічною назвою, але вже у листопаді 1928 р., згадував і В. І. Лисовський. У її змісті держави домовлялися не маскувати митними формальностями митний тариф або ліцензування, передбачали можливість заснування між сусідніми державами спільної інспекції для проведення огляду і пропуску товарів тощо⁷.

Зі свого боку М. М. Любимов, стосовно підсумків Женевської митної конференції 1928 р. про зведення до мінімуму заборон і обмежень зовнішньої торгівлі, наголошував, що її резолюції було послаблено включенням застереження: «як тільки обставини їм (державам-учасникам конференції) це дозволять»⁸.

Крім зазначеного, результати роботи окремих міжнародних конференцій Ліги Націй використовувалися державами з метою координації власних дій у напрямку зниження митних тарифів та максимального скорочення нетарифних торговельних бар'єрів на регіональному рівні. Так, 22 грудня 1930 р. в м. Осло, Данія, Норвегія, Швеція, Голландія, Бельгія і Люксембург підписали

1 Ефимов, Г.В., Дубинский, А.М. (1973). *Международные отношения на Дальнем Востоке (1840 – 1949): в 2 т.: Кн. 2: (1917 – 1945 гг.)*. Москва: Мысль, 68.

2 International Convention Relating to the Simplification of Customs Formalities (signed at Geneva 3 november 1923, entered into force 27 november 1924) (1925). *The American Journal of International Law*, 19, 146–166.

3 Protocol to the International Convention Relating to the Simplification of Customs Formalities (signed at Geneva 3 november 1923, entered into force 27 november 1924) (1925). *The American Journal of International Law*, 19, 166–167.

4 Лисовский, В.И. (1979). *Международное торговое право: некоторые вопросы теории и практики*: сборник статей. Москва: Междунар. отношения, 33.

5 Lux, M. (2002). *Guide to Community Customs Legislation*. Brussels: Bruylant, 8.

6 Грабарь, В.Э., Дурденевский, В.Н., Кожевников, Ф.И., Крылов, С.Б. (1947). *Международное право*: учебник для юридических институтов и факультетов. Москва: Юриздат, 443.

7 Лисовский, В.И. (1979). *Международное торговое право: некоторые вопросы теории и практики*: сборник статей. Москва: Междунар. отношения, 33.

8 Грабарь, В.Э., Дурденевский, В.Н., Кожевников, Ф.И., Крылов, С.Б. (1947). *Международное право*: учебник для юридических институтов и факультетов. Москва: Юриздат, 445.

Конвенцію про економічне зближення, основні положення якої країни «групи Осло» запозичили з проекту економічної конференції Ліги Націй 1930 р.¹

До внеску Ліги Націй у розвиток міжнародного митного права, слід також віднести поповнення його джерельної бази декількома прикладами міжнародної судової практики з питань митного регулювання. Можливим це стало завдяки діяльності у її структурі Постійної палати міжнародного правосуддя, яка в одному з висновків узагальнила та визначила ознаки митного союзу, а саме: «... одноманітність митних законів і митних тарифів; єдність митних кордонів і митної території відносно третіх держав; звільнення від імпорتنих і експортних мит при обміні товарами між державами-партнерами; розподіл мит, що стягуються відповідно до встановленої квоти»².

Відповідно ж до іншого висновку, від 5 вересня 1931 р., спираючись на зобов'язання Австрії, що витікали з положень Сен-Жерменського договору від 10 вересня 1919 р. і Женевського протоколу від 4 жовтня 1922 р., щодо заборони об'єднання з Німеччиною навіть у формі економічного союзу, Палата проголосила про неможливість утворення митного союзу між ними. Підставою для втручання Ліги Націй у відносини Австрії та Німеччини послужили положення підписаного між ними 14 березня 1931 р. проекту документа про «уподібнення митних і політико-торговельних умов», тобто проекту справжнього митного союзу, за яким країни зберігали свої митні служби, але мали уніфікувати тарифи й митне законодавство та усунути всілякі перепони на спільних кордонах³.

Після формальної ліквідації Ліги Націй подальше формування системи міжнародного митного права відбувалося виключно на багатосторонній основі з урахуванням принципів Генеральної угоди з тарифів і торгівлі від 30 жовтня 1947 р. та положень міжнародних конвенцій і міжнародно-правових актів в сфері митної діяльності, підготовлених Всесвітньою митною організацією та Європейською економічною комісією Організації Об'єднаних Націй. Закріплені у їхньому змісті основні керівні ідеї та правила протягом другої половини ХХ ст. сформували основу сучасного універсального міжнародного митного права та отримали подальший розвиток у численних міжнародно-правових актах регіонального, локального та партикулярного характеру.

Генеральна угода з тарифів і торгівлі (далі – ГАТТ), як влучно зазначили з цього приводу французькі дослідники міжнародного економічного права Д. Карро і П. Жюйар, «являє собою справжній кодекс застосування мит»⁴. Численні її приписи, які суттєво вплинули на прогресивний розвиток міжнародного митного права та його кодифікацію протягом другої половини ХХ ст., зберігають свою актуальність і на початку третього тисячоліття. Можливим це стало, з одного боку, завдяки нормативному закріпленню у статтях ГАТТ, як *lex generalis*, тобто «загальному законі», низки нових основоположних, керівних ідей та вже перевірених часом правил поведінки, які протягом тривалого історичного розвитку правового регулювання міжнародних відносин у сфері митної діяльності узгоджувалися державами виключно на двосторонньому рівні.

Наприклад, поміж існуючих методів захисту національних ринків було легалізовано використання лише митних тарифів, а всі нетарифні бар'єри у торгівлі, зокрема, всі кількісні обмеження, заборонялися. При цьому, кінцевою метою ГАТТ проголошувалось прагнення до повного усунення мит, шляхом їхнього поступового зниження. Нарівні з державами визнавалося право участі у міжнародних митних (торговельних) відносинах як митних союзів, так й інших «окремих автономних митних територій». Саме на основі цих положень Гонконг, Макао, окрема митна територія Тайвань, Пенху, Циньмень і Майзу (Китайський Тайбей), як і Європейський Союз, нині визнаються рівноправними учасниками зовнішньоторговельних відносин. Крім цього також було визначено: принцип свободи транзиту; необхідність повного скасування всіх митних формальностей, які мають протекціоністський характер; умови стягнення антидемпінгових та компенсаційних мит; для товарів, що ввозяться, встановлювалися єдині вимоги стосовно застосування правил походження та методів оцінки для митних цілей тощо.

З іншого боку, збереженню актуальності задекларованих у тексті ГАТТ положень та значному розширенню сфери матеріальних відносин, які виносилися для обговорення на періодичних зустрічах

1 Грабарь, В.Э., Дурденевский, В.Н., Кожевников, Ф.И., Крылов, С.Б. (1947). *Международное право: учебник для юридических институтов и факультетов*. Москва: Юриздат, 448.

2 Шумилов, В.М. (1999). *Международное экономическое право*. Москва: Издат.-консалтинг. компания “ДеКА”, 150–151.

3 Дюррозель, Ж.-Б. (1999). *История дипломатии від 1919 року до наших днів*. Київ: Основи, 125, 126.

4 Карро, Д., Жюйар, П. (2001). *Международное экономическое право: учебник*. Москва: Междунар. отношения, 178.

її договірних сторін, суттєво допоміг процес поступової інституалізації даної угоди до рівня міжнародної організації, що володіє міжнародною правосуб'єктністю. Внаслідок цього, одночасно з перетворенням ГАТТ–1947 зі звичайного механізму проведення періодичних переговорів (див., зокрема, ст. XXV та XXVIII bis) на постійний центр проведення торговельних переговорів та організатора глобальних раундів міжнародних торговельних переговорів¹, тобто з її трансформацією в ГАТТ–1994 – одне з основних джерел, що регламентує нині діяльність Світової організації торгівлі, реалізація окремих положень даної угоди стала можливою у співпраці з іншими міжнародними міжурядовими організаціями.

В сфері митної діяльності такими міжнародними організаціями, перш за все, є Міжнародний союз з публікації митних тарифів та заснована у 1950 р. під назвою «Рада митного співробітництва» Всесвітня митна організація. Саме із Всесвітньою митною організацією (далі – ВМО) нині здійснюється спільне адміністрування та реалізація положень Угоди про застосування статті VII ГАТТ (неофіційна назва «Кодекс митної оцінки») та Угоди з правил походження, підписаних за результатами переговорів Уругвайського раунду 15 квітня 1994 р. У зв'язку з цим, в інституційній структурі ВМО діють наступні два спільні органи: Технічний комітет з митної оцінки та Технічний комітет з правил походження.

Треба зазначити, що розпочавши свою діяльність у складі лише сімнадцяти європейських держав, Рада митного співробітництва достатньо швидко перетворилася на світовий центр систематизації та вдосконалення норм міжнародного митного права. Вже у 1984 р., враховуючи необхідність більш детального ознайомлення з потребами всіх держав-членів та їх широке географічне представництво, в організації було прийнято рішення про застосування системи регіонального представництва. У зв'язку з цим, ґрунтуючись на цілому спектрі чинників, таких як робоча мова, географічна наближеність, вже існуючий порядок регіональних структур інших міжнародних організацій, в рамках Ради митного співробітництва було засновано шість робочих регіонів, а саме: Східна та Південна Африка; Західна та Центральна Африка; Північна Африка, Близький та Середній Схід; Далекий Схід, Південна та Південно – Східна Азія, Австралія та Тихоокеанські острови; Північна, Південна, Центральна Америка та Карибський басейн; Європа. Згодом, у 1994 р., універсальний міжнародно-правовий статус Ради митного співробітництва було визнано всіма її державами-членами шляхом запровадження другої неофіційної назви – «Всесвітня митна організація».

Нині в діяльності організації бере участь 179 учасників міжнародних митних відносин, зокрема, такі з них як Гонконг та Макао. Органи ВМО готують проекти кодифікаційних актів і поправок до вже діючих міжнародних конвенцій, розробляють рекомендації, декларації та резолюції з різноманітних питань митного регулювання. Добре знайомими прикладами таких актів є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р., Міжнародна конвенція про гармонізовану систему опису та кодування товарів від 14 червня 1983 р., Міжнародна конвенція про тимчасове ввезення від 26 червня 1990 р., Арушська декларація з професійної етики від 7 липня 1993 р. (переглянута у червні 2003 р.), Резолюція щодо Рамкових стандартів безпеки і сприяння світовій торгівлі від 23 червня 2005 р. і багато інших.

Звісно, успішна нормотворча діяльність ВМО з питань міжнародно-правового регулювання міжнародних митних відносин значною мірою залежить від діяльності у цій сфері й інших міжнародних організацій та підтримання постійного співробітництва з ними. Головною з них, безперечно, є Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), представлена одним з найстаріших власних органів – Європейською економічною комісією. Розроблені на сесіях її спеціального органу – Робочої групи з митних питань, пов'язаних з транспортом, який діє в Женеві як допоміжний орган Економічної та Соціальної Ради ООН, рекомендації і резолюції з питань спрощення митних формальностей та уніфікації документів, що застосовуються у міжнародному товарообігу, неодноразово використовувалися у роботі з кодифікації та прогресивного розвитку міжнародного митного права в рамках ВМО.

Крім цього, вагомий внесок у розвиток міжнародно-правового регулювання міжнародних митних відносин Робочою групою з митних питань, пов'язаних з транспортом (WP.30), зроблено завдяки залученню до розробки багатьох міжнародних конвенцій. Для прикладу наведемо назви декількох з

¹ Карро, Д., Жюйар, П. (2001). *Международное экономическое право: учебник*. Москва: Междунар. отношения, 79.

них, а саме: Митна конвенція про контейнери від 2 грудня 1972 р.; Митна конвенція про міжнародні перевезення вантажів із застосування книжки МДП від 14 листопада 1975 р.; Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21 жовтня 1982 р.; Конвенція про процедуру міжнародного митного транзиту під час перевезення вантажів залізничним транспортом із застосуванням накладної УМВС (SMGS) від 9 лютого 2006 р. та ін.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Таким чином, точкою відліку, коли міжнародне митне право розпочинає перехід від регулювання локальних міжнародних митних відносин у бік напрацювання норм універсального характеру, можна вважати початок діяльності Міжнародного союзу з публікації митних тарифів. Важливу роль у розвитку універсального міжнародного митного права відіграли багатосторонні міжнародні конференції Ліги Націй, під час роботи яких постійно обговорювались проблемні питання правового регулювання міжнародних митних відносин, зокрема, стосовно зведення до мінімуму заборон і обмежень у зовнішній торгівлі, посилення боротьби з контрабандою, спрощення митних та інших формальностей на кордонах тощо.

Після Другої світової війни формування системи сучасного міжнародного митного права відбувалося на основі положень Генеральної угоди з тарифів і торгівлі від 30 жовтня 1947 р. та міжнародних конвенцій і міжнародно-правових актів в сфері митної діяльності, підготовлених Всесвітньою митною організацією та Європейською економічною комісією Організації Об'єднаних Націй. Визнання та тривале застосування багатьма державами, міждержавними інтеграційними об'єднаннями та міжнародними організаціями закріплених в актах ВМО, Світової організації торгівлі та Європейської економічної комісії ООН універсальних принципів (стандартів) та норм міжнародного митного права, забезпечує на початку XXI ст. як злагоджене здійснення універсального, регіонального, локального і партикулярного регулювання міжнародних митних відносин, так і подальший прогресивний розвиток міжнародного митного права з урахуванням актуальних потреб та практики міжнародних відносин.

Вищезазначене є лише першим кроком у всебічному пізнанні генези міжнародного митного права, а тому потребує об'єднання творчих зусиль юристів-міжнародників та дослідників історії правового регулювання митних відносин для проведення подальших наукових досліджень у цій царині.

References

1. International Convention Relating to the Simplification of Customs Formalities (signed at Geneva 3 november 1923, entered into force 27 november 1924) (1925). *The American Journal of International Law*. 19.
2. Lux, M. (2002). *Guide to Community Customs Legislation*. Brussels: Bruylant.
3. Protocol to the International Convention Relating to the Simplification of Customs Formalities (signed at Geneva 3 november 1923, entered into force 27 november 1924) (1925). *The American Journal of International Law*. 19.
4. Buvaeva, N.E. (2013). *Mezhdunarodnoe tamozhennoe pravo: uchebnik dlya magistrrov*. Moskva: Izd-vo Yurayt.
5. Grabar, V.E., Durdenevskiy, V.N., Kozhevnikov, F.I., Kryilov, S.B. (1947). *Mezhdunarodnoe pravo: uchebnik dlya yuridicheskikh institutov i fakultetov*. Moskva: Yurizdat.
6. Diurozel, Zh.-B. (1999). *Istoriia diplomatii vid 1919 roku do nashykh dniv*. Kyiv: Osnovy.
7. Efimov, G.V., Dubinskiy, A.M. (1973). *Mezhdunarodnyie otnosheniya na Dalnem Vostoke (1840 – 1949): v 2 t.: Kn. 2: (1917 – 1945 gg.)*. Moskva: Myisl.
8. Zhamkochyan, S.S. (2006). *Tamozhennyiy soyuz kak regionalnaya organizatsiya (na primere Evropeyskogo Soyuza i Evraziyskogo Ekonomicheskogo Soobshchestva)*: dis. ... kand. yurid. nauk. Sankt-Peterburg.
9. Karro, D., Zhyuyar, P. (2001). *Mezhdunarodnoe ekonomicheskoe pravo: uchebnik*. Moskva: Mezhdunar. otnosheniya.
10. Kolesnykov, K.M., Morozov, O.V., Vynogradov, H.M., Diachok, O.O. (2006). *Istoriia mytnoi spravy v Ukraini*. Kyiv: Znannia.
11. Lisovskiy, V.I. (1979). *Mezhdunarodnoe torgovoe pravo : nekotoryie voprosy teorii i praktiki*: sbornik statey. Moskva: Mezhdunar. otnosheniya.
12. Perepolkin, S.M. (2007). *Evolutsiya evropeyskogo mezhgosudarstvennogo tamozhennogo sotrudnichestva. Razvitie tamozhennykh institutov v tselyah zaschityi natsionalnykh interesov Rossii*: materialy nauchno-prakticheskoy konferentsii molodykh uchenykh, aspirantov, ad'yunktov i studentov. Lyubertsy Moskovskoy oblasti: RTA.
13. Perepolkin, S.M. (2008) *Mizhnarodno-pravovi aspekty mytnoho spivrobotnytstva yevropeyskykh derzhav*: monohrafiia. Dnipropetrovsk: Akad. myt. sluzhby Ukrainy.
14. Shumilov, V. M. (1999). *Mezhdunarodnoe ekonomicheskoe pravo*. Moskva: Izdat.-konsalting. kompaniya "DeKA".